

Az új belváros.

— A Budapesti Hírlap eredeti tárcája. —

Budapesten sokkal ritkábban találkozunk ismerősünkkel, mint bármely más nagyvárosban. Mert itt mindenki a saját szokásának a rajja.

Eszteendő óta ugyanabba a vendéglőbe és ugyanabba a kávéházba járunk, a melynek közelébe hí a kötelesség meg a hivatás. Vanak emberek, a kikkel csak a Józsefvárosban, és ismét olyanok, a kikkel csak a Ferencvárosban vagy a Lipótvárosban találkozunk.

Valamikor a belváros társadalmi központja volt a fővárosnak. Szinte lehetetlen volt, hogy valamire való fővárosi ember napjában legalább is egyszer meg ne forduljon ebben a legkiválóbb városrészben. De a mióta a körutak kiépültek, intézeteket, nyomdákat, szerkesztőségeket más kerületekbe tettek át, a belváros egyszerre elvesztette központi jellegét. Már-már azon a ponton volt, hogy másodrangú városrésznek süllyedjen le, a maga egyszerű ősrégi egyemeletes házaival, a melyeknek sötét, de hűvös lakásaiban soha sincsen léghuzam és a hol minden egyes téglá a mai emberek nagyszülőinek idilli boldogságára emlékezett.

Eljött a minden régít, a minden kegyeletest, minden hagyományost, minden tiszteltreméltót alaposan legázoló villamos korszak.

A belváros nagyot gondolt, szakított a múlt hagyományával és kiszolgáltatta törté-

nelmi nevezetességü épületeit a teljes feledésnek. Kacér, huszadik századbeli ruhát öltött dáma lett belőle, a ki szecessziós szabásu kalap viselésétől sem riad vissza. És most tavaszias jókedvében a fiatalság felsőbbbségével oda kacag az Andrássy-ut meg az összes körutak felé:

— Ime, újra én vagyok a magyar főváros központja!

Emberek, a kik a fővárosban éltek le ifjúságukat és aztán elszéledtek a vidéken, az idegenben, vagy a kik valamelyes külvárosi kerületben fanyar közönnyel belekopaszodtak a mindinkább ridegebben tűnő életbe, ha most a Kossuth Lajos-utcába vetődnek, vajjon ráismernek-e a régi belvárosra, a régi Hatvani-utcára?

Nehogy az ilyen, a mostani belvárostól teljesen elszokott polgártársnak eszébe jusson, valahogyan azt mondani a szomszédjának:

— Menjünk a Solzba, a Sebestyén-utcába!

Még kevésbé jusson eszébe, hogy a Kigyó-utcában az országszerte híres szijgyártóknál nyerget rendeljen. Mert a Kigyó- és Sebestyén-utca jobban lettek porrá meg hamuvá, mint Pompejinek akármilyen sikátorja. Ebben az elhamvadt városban egy-egy utcából még manapság meg tudnak mutatni néhány kőfalat, egy-egy födetlen házat, de a Sebestyén-utcaból egyetlen pusztá kő sem maradt meg.

Hova lett a híres Solz-vendéglő, az a tiszta, egyszerű csapszék, a melynek poharaiban a világ legjobb söre habzott?

Hova tűnt az az idő, a mikor a polgár-

mestertől lefelé, ott gyülekeztek a város urai, hogy ott a negyedik és ötödik pohár sör közt döntsek el a székesfővárosnak ügyét-baját és a hol a belváros aranyifjúsága vidám adomákkal ütötte agyon a délutánt?

Hova lettek a Kigyó-utcának becsületes szijgyártói és paszomántosai, a kik magyarul még nem beszéltek, gyermekeik pedig már nem tudnak németül?

Mintha évszázadok választanának el attól az időtől, a melyre harmincöt éves férfiak még nagyon jól emlékszenek vissza.

Bizony, a ki együtt érez Budapestnek átalakulásával, noha még egyetlen ősz hajszál sincs rajta, kell, hogy aggastyán-lélek lakozzék benne, annyi múlt és annyi esemény verődik benne össze.

Néhány lépéssel tovább és szemünk látára tépik darabokra a régi városházát, azt a patriarkális, becsületes stílu épületet, a melynek erkélyén és üléstermében oly gyakran lüktette meg a nemzet szívét egy-egy esemény.

Belebotorkálunk a Háltérbe. A Háltérnek nyoma sincs. Köröskörül csupa romhalmaz. Csak egy kedves kis szobrocska, mintha oda volna támasztva az eskütéri új hid fakerítéséhez. A halászok védőasszonyát ábrázolja ez a szobor, a melynek benső oldalán viharmosta betűk hirdetik:

„Emeltetett a polgári halászvér által 1852-ben.”

Milyen kedves élet volt még itt hat-hét esztendővel ezelőtt! Most a polgári halászvérnek csinos és jómódu asszonyai a központi vásárcsarnokban kínálják a Duna jóságos pontyait.

De képzeljük el, hogy idegenek vagyunk és most látjuk először a belvárost.

Ne törődjünk a régi épületekkel. Olyanok ezek, mint a háboruban a halottak az egészséges harcosok mellett. Csak a mi új, a mi létezik, köti le szemünket!

A Kerepesi-utról lépünk a Kossuth Lajos-utcába. Ime, széles bulvárd-jelleget öltött magára, a puha aszfalton néstelenül vész el lépésünk. Majdnem kétszer akkora, mint a volt Hatvani-utca. Jobbra kellemesen ható arányos épületek, a budapesti stílt jellemző három- és négyemeletes rendszerrel.

Az utca végén kis háromszögű tér, a hová pompásan illenék egy magyar halhatatlannak a szobra. A kis tér mögött két gyönyörűséges palota, a sarkon egy-egy toronnyal. Ezek Klotild kir. hercegnőnek a bérházai. A ki egy fenséges asszonyt akar háztulajdonosnőnek, az csak hurcolkodjék ezekbe a monumentális és mégis kecsesnek, könnyednek látszó palotákba.

A sok lerombolt ház a Duna partjáról szabad kilátást enged nekünk az örökké zöld Gellérthegyre, a mely mint egy fölséges színházi díszlet: csak úgy oda volna lehelve a két palota fölé. A mint oda érünk, a belvárosi hid eleje látszik. A hid, azt mondják a szakemberek, már teljesen megvan, csak hogy nem látszik. Szerintük nem az a hid, a mely a víz fölött látható, hanem a mi alatta van. A mit rá kell építeni, az már csak gyerekjáték.

Alig várjuk, hogy ezzel a gyerekjátékkal is megvolnának már, mert akkor négy perc és a Gellért-hegy tövéénél vagyunk.

Kétségtelen, hogy a Kossuth Lajos-utca lesz a belvárosnak és az egész fővárosnak a legszebb utcája. Bizonyosra vehető az is, hogy a báli szépségek egyszerre csak ott hagyják a Koronaherceg-utcat és ezt választják déli sétakorzónak, a mi még inkább fokozni fogja a belvárosnak eme világszerte ismert nevezetes-

ségét. (A mi alatt az értendő, hogy egy és ugyanazon a helyen annyi szép nő a világon egyszerre sehol sem látható.)

A Ferenciek egyszerű, régi temploma most olyan az új paloták mellett, mintha valami nagy faluból csak ő maradt volna meg egyedül. Szinte áhitatos ez az ellentét, a becsületes múlt és a bizonytalan jövő közt. Vele szemben hová lett a régi Athenaeum, a sok szerkesztőség, újságírók és betűszedők? Semmi nyoma semminek. Helyében a multról mit sem tudó új paloták! És a merre az ember megy, véges-végig a belvároson, mindenütt halottak és korszakok végét jelentő romhalmazok! De az újnak a körvonalai már határozottan lerajzolódanak szemünk előtt. A belváros rohamosan alakul át előkelő magyar cityvé.

Mig a kőutakon érezzük a szédületes átalakulásnak csikágói szellőjét, addig itt a belvárosban becsületes levegő nyilatkozik meg az ujbán is. A belváros kirakataiban soha sem fog meghonosodni a bazárszerű ócskaság!

Lakói nem szédülnek az ujba és a szépbe.

Csak köntöst cserél a belváros, de régi erényét megtartja.

A mi egyéb régi, az el fog pusztulni a belvárosból, csupán egy élőhalottja van és ez a komor, de méltóságos Vigadó, a melynek bérlője oly nehezen akadt. Pusztá és üres itt az élet télen-nyáron át, ragyogó dísztermében alig ábrándozik már valaki a híres sóhajok folyosóján. Még csak rosszul sikerült álarcos mulatságok visznek bele egy kis keserves báli életet.

A mai fiatalság nem érti, hogy mit jelent ez a Vigadó a férfikorba átlépett második fiatalságnak!

Szépséges mamáknak, a kik ma aggódva lesik gyermekük érettségi vizsgálatát, bizonyosan nagyot ver a szívük, ha utjuk arra viszi. Báلكirálynők fényes sorozata, a kiknek mind-

egyikére husz-harminc táncos várakozott, hová lettek azóta? Ott a táncteremben, a pódium körül, viaskodtak a gavallérok egy-egy *wirá*-ért. És minden élite-bál után tizenöt-husz párbajt vívtak még a vivótermekben és a cinkotai erdőben. Az volt az igazi báلكirálynő, a ki miatt legtöbb párbajt vívtak.

Hová lett a belváros hős ifjusága, a mely huszonnégy órán belül járta meg a Sebestyén-utcai sörözőt, a Kis Pipát, a Korona kávéházat, a Vadászkürtöt, a Kammont, a Hungáriát, az Angol királynőt és a Vigadó báli termét?

A Vigadóval szemben itt a kioszk. Katonazene játszik benne és elfoglalva minden hely. De mennyi korszakon esett át ez a kioszk is. Mindannyian visszaemlékszünk a szépséges Hanglnéra, a ki diszkrétül ült trónusán, a pénztáros kisasszony mellett. Fiatal, üde képi grófkisasszonyokból, a bálozó uri lányokból, huszártisztekből, fiatal gavallérokól állott ez a vidáman ozsonnáló közönség. A ki nem tartozott a társasághoz, alig mert oda letelepedni. Csicseregtek és csvevegtek a belváros szépei szótték a finom tere-ferék hálóját.

Este tíz óra után már csöndes minden a belvárosban. Kihalt belőle a korhely-élet.

A csöndes Gizella-téren vagyunk. Szemem ráesik arra a cukrászboltra, a hova Erzsébet királyné néha-néha eljárt egy csésze csokoládéra, s a melyet nemcsak a sütemények tettek nevezetessé, hanem a szépséges és gyorskezü cukrászkisasszonyok, a kik közül nem egy férjet is hódított magának az előkelő törzsvendégek sorából.

Leszállunk a földalatti villámshoz, néhány perc és az Oktogon-téren vagyunk, a hol este tizenegykor szinte hullámszik a járókelők sokasága.

Akkor tudjuk csak, hogy az új belváros: az egy darab külön Budapest.

Becsületes, nyugodalmas, csöndes és előkelő.

Salamon Ödön.